

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถาบันวิจัยสังคมซึ่งเป็นสถาบันวิจัยแห่งหนึ่งของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้จัดทำโครงการวิจัยแบบสหวิทยา (Interdisciplinary) ขึ้น โดยมุ่งศึกษาแบบฉบับของการพัฒนาและศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมในบริเวณที่มีลักษณะเมืองปนชนบท จึงได้เลือกบริเวณรังสิตเป็นสนามของการวิจัย และให้ชื่อโครงการนี้ว่า "โครงการวิจัยปัญหาของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในบริเวณที่มีลักษณะเมืองปนชนบท" ซึ่งคาดว่าผลการวิจัยจากโครงการวิจัยแบบสหวิทยาจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในบริเวณเมืองปนชนบท และก่อให้เกิดความก้าวหน้าในด้านวิชาการแก่คณาจารย์และนิสิตในสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์โดยส่วนรวมด้วย¹

คณะครุศาสตร์ได้เล็งเห็นความสำคัญของโครงการวิจัยแบบสหวิทยา ซึ่งเป็นการวิจัยทุกด้านของสังคมเมืองปนชนบทบริเวณรังสิต จึงได้ส่งคณะผู้วิจัยเข้าร่วมดำเนินการวิจัยโดยเฉพาะในด้านการศึกษา ประจวบกับการเคหะแห่งชาติได้มีโครงการก่อสร้างที่อยู่อาศัยเป็นจำนวนมากในบริเวณรังสิต ในปี พ.ศ. 2520 ได้สร้างที่อยู่อาศัยสำหรับครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ จำนวน 1,428 หน่วย เสร็จเรียบร้อยแล้ว ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะวางแผนขยายการศึกษาในบริเวณรังสิตให้ทันทั่วทั้ง คณะผู้วิจัยจึงได้

¹สมทรง พิธิยานุวัฒน์, "โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษาบริเวณรังสิต" (คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 1.

เสนอโครงการวิจัยชื่อว่า "โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษาในบริเวณรังสิต" โดยมีความมุ่งหมายทั่วไปเพื่อประเมินสภาพการศึกษาในปัจจุบัน และเสนอแผนการศึกษาบริเวณรังสิตในอนาคตด้วย¹

โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษาบริเวณรังสิตเป็นโครงการวิจัยต่อเนื่อง 3 ปี โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อประเมินสภาพปัจจุบันของการศึกษา และค้นหาดัชนีทางการศึกษาในบริเวณรังสิต โดยเฉพาะในค่านิยมชน อาคารสถานที่เรียน คณะครู คณะนักเรียน และการบริหารโรงเรียน ตลอดจนไขข้อค้นพบที่ได้และข้อมูลพื้นฐานทางประชากรและสังคมเพื่อใช้ในการคาดคะเนจำนวนนักเรียน คณะครู และอาคารสถานที่เรียนสำหรับบริเวณเขตเมืองปทุมธานีบริเวณรังสิตในอนาคต

ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นความสำคัญของข้อมูลทางการศึกษาในอดีต เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาถึงความต้องการด้านการศึกษาและวางแผนการศึกษาในบริเวณรังสิตในอนาคต จึงได้วิเคราะห์ถึงประสิทธิภาพทางการศึกษาภาคบังคับในอำเภอชัยบุรี ซึ่งอำเภอชัยบุรีนี้มีเนื้อที่ประมาณร้อยละ 90 ของเนื้อที่บริเวณรังสิต ซึ่งอีกร้อยละ 10 ของเนื้อที่บริเวณรังสิตนั้นอยู่ในอำเภออื่น ๆ อำเภอชัยบุรีเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีทั้งหมด 7 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอปทุมธานี อำเภอสามโคก อำเภอรามบุรีหุดุมแก้ว อำเภอลำลูกกา อำเภอลดงหลวง อำเภอหนองเสือ และอำเภอชัยบุรี

ดัชนีทางการศึกษาที่ใช้วิเคราะห์ประสิทธิภาพการศึกษาภาคบังคับในอำเภอชัยบุรีนี้ได้แก่ เรายุทธการเข้าเรียน เรายุทธการเรียนสำเร็จ เรายุทธประสิทธิภาพ และเรายุทธการสูญเสียค่าทางการศึกษา สถิติทางการศึกษาเบื้องต้นเหล่านี้เป็นสถิติขั้นสำคัญยิ่งต่อการวางแผนการศึกษาในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการคาดคะเนจำนวนนักเรียน จำนวนครู จำนวนอาคารสถานที่ จำนวนอุปกรณ์การสอน จำนวนงบประมาณที่ใช้เพื่อการศึกษาในอนาคต นอกจากนั้นการวิเคราะห์สถิติการเข้าเรียน การเรียนสำเร็จ และ

¹เรื่องเดียวกัน, หน้า 2.

ประสิทธิภาพการศึกษาภาคบังคับนั้น จะทำให้ทราบถึงความสำเร็จในการให้บริการทางการศึกษาภาคบังคับแก่ประชากรในอำเภอธัญบุรี และข้อค้นพบนี้จะเป็นประโยชน์ยิ่งในการวางแผนปรับปรุงการศึกษาภาคบังคับในบริเวณอำเภอธัญบุรีให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้เพื่อประเมินประสิทธิภาพการศึกษาภาคบังคับในอำเภอธัญบุรี โดยศึกษาจาก

1. อายุเฉลี่ยของประชากรที่เข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
2. เรายุทธการเข้าเรียน (Enrolment Ratio) โดยศึกษาย้อนหลังจากปี พ.ศ. 2486 ถึงปี พ.ศ. 2519
3. เรายุทธการเรียนสำเร็จ (Retention Ratio) โดยศึกษาย้อนหลังจากปี พ.ศ. 2489 ถึงปี พ.ศ. 2519
4. เรายุทธประสิทธิภาพการศึกษา (Educational Efficiency Ratio) ของประชากรในวัยเรียนในอำเภอธัญบุรีจำนวน 10 รุ่น ตั้งแต่รุ่นปีการศึกษา 2507 ถึงรุ่นปีการศึกษา 2516 และหาเรียวุทธประสิทธิภาพทางการศึกษาของนักเรียนแต่ละโรงเรียนด้วย
5. เรายุทธการสูญเปล่า (Wastage Ratio) ของนักเรียนแต่ละรุ่น ตั้งแต่รุ่นปีการศึกษา 2507 ถึงรุ่นปีการศึกษา 2516 และหาเรียวุทธการสูญเปล่าของนักเรียนแต่ละโรงเรียนด้วย

สมมุติฐานของการวิจัย

เนื่องจากการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับและเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประชาชนทุกคนควรที่สำเร็จการศึกษาในระดับอย่างน้อยในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และสภาพของอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี มีลักษณะเป็นเมืองกิ่งชนบท อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ได้แก่ การเกษตรกรรม แม้ว่าคุณภาพของโรงเรียนอยู่ในระดับค่อนข้างดี ครุส่วนมากมีคุณภาพปานกลาง แต่นักเรียนชั้นประถมศึกษาในอำเภอธัญบุรีมีระดับสติปัญญาต่ำกว่า

นักเรียนไทยทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ¹ ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานของการวิจัย ดังนี้ คือ

1. เรายุทธประสิทธิภาพทางการศึกษามีค่าน้อยกว่าหนึ่ง
2. เรายุทธการสูญเสียเปล่าทางการศึกษามีค่านมากกว่า (สูญเสีย) *ของหนู*

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบสำรวจ (Survey) เพื่อใช้ในการประเมินผลการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในบริเวณอำเภอธัญบุรี โดยใช้ข้อมูลจำนวนประชากรทั้งหมด จำแนกตามอายุจากแผนกทะเบียน อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี จำนวนประชากรที่เข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และจำนวนประชากรที่เรียนสำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำแนกตามอายุเป็นรายปี จากโรงเรียนที่ทำการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 4 ทุกโรงเรียนในอำเภอธัญบุรี เพื่อมาวิเคราะห์หาเรโชการเข้าเรียน และเรโชการเรียนสำเร็จของประชากรอำเภอธัญบุรี เป็นรายปี นอกจากนี้ยังใช้ข้อมูลจำนวนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 4 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2507 ถึง 2516 เป็นจำนวน 10 รุ่น เพื่อวิเคราะห์เรโชประสิทธิภาพและเรโชความสูญเสียเปล่าทางการศึกษาของประชากรอำเภอธัญบุรี และเป็นการประเมินผลการให้บริการการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในตำบลปริมาตร มิได้คำนึงถึงด้านคุณภาพ ไม่ศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้ผลงานการบริการให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษา เช่น นั้น และไม่ครอบคลุมไปถึงการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลายและระดับมัธยมศึกษา

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. แม้ว่าในพระราชบัญญัติประถมศึกษาได้กำหนดอายุเริ่มเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของประชากรเป็นอายุย่างเข้าปีที่ 8 แต่ตามสภาพความเป็นจริงผู้เข้าเรียน

¹สมหวัง ศิริยานุวัฒน์ และคณะ, "รายงานการสำรวจคะแนนนักเรียน ครูและโรงเรียนในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี" เอกสารคัดสำเนา (ตุลาคม 2521).

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีทั้งที่มีอายุสูงและต่ำกว่าอายุกำหนดที่ไม่ปะปนอยู่ด้วย โอลด์เกรน จึงได้ใช้ข้อมูลจากรายงานการสำรวจสำมะโนประชากรปี พ.ศ. 2503 คำนวณหาอายุเฉลี่ยของประชากรที่กำลังเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็น 7.64 ปี และสุภาพร กิติการอำพล ได้ใช้ข้อมูลจากรายงานการสำรวจสำมะโนประชากรปี พ.ศ. 2513 มาคำนวณหาอายุเฉลี่ยดังกล่าว พบว่า อายุเฉลี่ยของประชากรที่กำลังเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เท่ากับ 6.86 ปี ผู้วิจัยจึงกำหนดว่า ในช่วงปี 2503 และก่อนหน้าปีประชากรทุกคนเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เมื่ออายุ 8 ปี และถัดจากปี 2503 เป็นต้นมา ประชากรทุกคนเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เมื่ออายุ 7 ปี

2. ในช่วงปี พ.ศ. 2486 ถึง 2519 ประชากรที่ลาภักย์อยู่ในบริเวณอำเภอธัญบุรี จะเป็นผู้ที่ได้เข้าเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนบริเวณอำเภอธัญบุรี ถึงแม้ว่าจะมีการขายโรงเรียนก็ย้ายไปเรียนในโรงเรียนอื่นภายในบริเวณอำเภอธัญบุรี

3. โรงเรียนที่ทำการสอนในชั้นประถมศึกษาตอนต้นในอำเภอธัญบุรีทุกโรงเรียนมีมาตรฐานและคุณภาพทางการศึกษาเท่ากัน เพราะใช้หลักสูตรชั้นประถมศึกษาฉบับเดียวกันทั่วประเทศ และสภาพการเรียนการสอนของนักเรียนแต่ละรุ่นเหมือนกัน

4. สัดส่วนประชากรในแต่ละระดับอายุในอำเภอธัญบุรีมีค่าเท่ากับสัดส่วนประชากรในแต่ละระดับอายุในจังหวัดปทุมธานี

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

1. เนื่องจากแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเป็นแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ผู้จัดเก็บและบันทึกข้อมูลอาจจัดเก็บข้อมูลไว้คลาดเคลื่อน เช่น ปีเกิดของนักเรียน จำนวนและรายชื่อของนักเรียนไม่ครบทุกปีการศึกษา แต่คาดว่าผู้บันทึกได้พยายามบันทึกข้อมูลให้ถูกต้องและสมบูรณ์ที่สุดเพราะเป็นเอกสารทางราชการ ดังนั้นความคลาดเคลื่อนดังกล่าวคงมีน้อยมาก
2. ในกรณีที่ผู้จัดเก็บข้อมูลมิได้บันทึกข้อมูล เช่น จำนวนนักเรียนไว้ครบทุกปีการศึกษา ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องใช้วิธีการคาดคะเนข้อมูลที่หายไป โดยใช้ค่าเฉลี่ยซึ่งอาจทำให้ข้อมูลไม่ตรงกับข้อเท็จจริง ยังผลให้ขอคนพบคลาดเคลื่อนไปบ้าง แต่ก็ยังดีกว่าที่ไม่นำข้อมูลที่หายไปมาคิดคำนวณเสียเลย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรในวัยเรียน (School-Age Population) หมายถึง ประชากรชายและหญิงในอำเภอชัยบุรีที่มีอายุในช่วง 7 - 14 ปี ซึ่งเป็นช่วงอายุที่จะต้องเรียนอยู่ในชั้นต่าง ๆ ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 4 ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษาฉบับปีพุทธศักราช 2505 ได้กำหนดไว้

จำนวนผู้เข้าเรียน (School Enrolment) หมายถึง จำนวนประชากรทั้งชายและหญิงในอำเภอชัยบุรีที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนของโรงเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 4

โรงเรียน (School) หมายถึง โรงเรียนประชาบาลที่อยู่ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด 10 โรงเรียน และโรงเรียนราษฎร์ 4 โรงเรียน ในอำเภอชัยบุรี จังหวัดปทุมธานี ซึ่งได้แก่

โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้แก่

1. โรงเรียนประชาธิบดี
2. โรงเรียนวัดเขียนเขต
3. โรงเรียนวัดสระบัว
4. โรงเรียนวัดนาบุญ
5. โรงเรียนวัดชุมแก้ว
6. โรงเรียนชัยภูมิภักดิ์ศิลป์
7. โรงเรียนพิชิตพิทยาราม
8. โรงเรียนวัดมูลจินคาราม
9. โรงเรียนวัดอภัยนิการาม
10. โรงเรียนวัดแสงสรรค์

โรงเรียนราษฎร์ ได้แก่

1. โรงเรียนตงมื่น

2. โรงเรียนอนุควมวิทยา
3. โรงเรียนเทพพากร
4. โรงเรียนศิริศึกษา

รุ่น (Cohort) หมายถึง กลุ่มของนักเรียนที่เรียนร่วมกันในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เช่น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 รุ่นปีการศึกษา 2507 หมายถึง นักเรียนทุกคนที่เขาเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2507

นักเรียนที่สอบตก (Repeater) หมายถึง นักเรียนที่เรียนซ้ำชั้นเดิมในปีการศึกษาต่อมา

เรโซการเข้าเรียน (Enrolment Ratio) หมายถึง คำนวณที่แสดงให้ทราบว่า ช่วงเวลานั้นมีประชากรในท้องถิ่นนั้นที่อยู่ในวัยเรียนได้เข้ามาอยู่ในโรงเรียนเป็นจำนวนเท่าใดของประชากรที่อยู่ในวัยเรียน หรือประชากรที่อยู่ในท้องถิ่นนั้นได้เข้ามารับการศึกษาเป็นอัตราส่วนเท่าใด เช่น เรโซการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในปี 2510 มีค่าร้อยละ 90 หมายความว่า ในจำนวนประชากรในวัยเรียนในปี 2510 จำนวน 100 คน ได้มาลงทะเบียนเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 90 คน

เรโซการเรียนสำเร็จ (Retention Ratio) เป็นดัชนีที่แสดงให้ทราบว่า มีนักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นจำนวนร้อยละเท่าใดของนักเรียนที่ลงทะเบียนเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 การคำนวณทำได้โดยการหาร้อยละของนักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ต่อจำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตัวอย่าง เรโซการเรียนสำเร็จเท่ากับ 60 แสดงว่า ผู้เข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีจำนวน 100 คน จะมีผู้เรียนสำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เท่ากับ 60 คน เป็นต้น

เรโซประสิทธิภาพทางการศึกษา (Educational Efficiency Ratio) เป็นดัชนีที่แสดงถึงประสิทธิภาพทางการศึกษาซึ่งพิจารณาจากระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาของนักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนสำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการหา

เรโซระหว่างจำนวนปีที่ควรใช้ในการเรียนจนสำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กับจำนวนปีที่
 ใช้จริง ๆ ของนักเรียนแต่ละรุ่นในการเรียนจนสำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เช่น
 นักเรียนรุ่นหนึ่งใช้เวลาเรียนจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็น 5 ปี ฉะนั้นเรโซประสิทธิ-
 ภาพการศึกษาเท่ากับ $\frac{4}{5} = .80$ ซึ่งมีความน้อยกว่าหนึ่ง แสดงว่า นักเรียนในรุ่นนี้เรียน
 ช้ากว่ากำหนด ทำให้เกิดการสูญเสียทางการศึกษา ถ้าค่าเรโซประสิทธิภาพเท่ากับหนึ่ง
 แสดงว่า ไม่มีความสูญเสียในการเรียนช้ากว่ากำหนด ถ้าค่าเรโซประสิทธิภาพมาก
 กว่าหนึ่ง แสดงว่า นักเรียนในรุ่นนี้เรียนช้ากว่าเวลาที่กำหนด

เรโซการสูญเสีย (wastage Ratio) เป็นดัชนีที่แสดงการสูญเสียของ
 การศึกษาในการเรียนช้ากว่ากำหนด หรือใช้เวลาในการเรียนมากกว่าที่ควรจะเป็น
 เรโซการสูญเสียนี้เป็นดัชนีที่ใช้คู่กับเรโซประสิทธิภาพการศึกษาแต่มีลักษณะตรงกันข้ามกัน
 โดยเรโซการสูญเสียเท่ากับ $(1 - \text{เรโซประสิทธิภาพทางการศึกษา})$

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย